

POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVO

Poledini broj stoji 1 dinar

MALI ISTRANIN

GOD. VI.

STUDENI 1934.

BROJ 3.

Mala pošta

Ne zaboravite, djeco, da je dana 12. studenoga 1920. ugovorom u Rapallu, otkinuta od Majke Jugoslavije jedna od njezinih najljepših i najdražih kćeri, Istra sirotica, i pripojena Italiji. Na taj je način otrgnuto iz toplog krila materinjeg 650.000 naše najsvjesnije i najčestitije braće. Spomenimo ih se u ovom mjesecu i zavjerimo se, da ih ne ćemo nikada napustiti.

Molimo svu gospodu povjerenike, kojima je ostao nerasprodan koji primjerak prvog broja »Malog Istranina«, da bi nam ga čim prije vratili, jer ga nužno trebamo za nove pretplatnike.

Tko želi imati potpuno četvrto ili peto godišta Malog Istranina, uvezano, može ga još dobiti. Oba godišta uvezana u jedno, u finim koricama, sa zlatnim napisom stoje Din. 30.—

Pojedino godišta zasebno uvezano stoji Din. 20.—. Imademo još nekih tridesetak komada, pa tko ga želi naručiti, neka se požuri.

Sokolsko društvo, Bakar. Dali smo Vam otisnuti i svršetak igrokaza »Izdajica«. Budete li ga uvježbali i prikazivali javite nam na vrijeme. Nastojat ćemo, da netko od našeg uredništva dodje na tu predstavu.

Z. Maštrović, Nin. Hvala Vam lijepa! Veseli nas, što se javio i drevni Nin, tisućgodišnji borac za svetu narodnu riječ protiv najezde Latina. Zatražene primjerke već smo Vam poslali. Srdačno pozdravljamo

Franjo Giacconi, Komiza. Šaljemo Ti 4 kom. za Tebe i Tvoje drugove, a Ti im porazdijeli. Hvala na trudu.

José Mazzuca, Comodoro Rivadavia, Argentina. Primili smo 2 arg. pesosa, pa je time pretplata podmirena. Hvala lijepa! Pozdrav Vama i svima našima tamo.

Prof. Vjekoslav Čič, Osijek. Poslali smo Vam daljnjih 20 i naknadno još 6 komada. Ustrda Vam hvala na pažnji, koju nam posvećujete. Glede značka, za koje djeca pitaju i kojima bi htjela obilježiti vanjskim znakom svoje simpatije prema Istri, javljamo Vam, da ih za sada nemamo. Uostalom ideja je dobra, pa bude li još s koje strane došao sličan upit, mi ćemo se trsiti da ih izradimo. Živjeli!

Sokolsko društvo, Bihać. Ako u ikoga, u sokole polažemo najviše nade i vjere. Šaljemo 10 komada. Zdravo!

MALI ISTRANIN

GOD. VI ZAGREB, STUDENI ŠKOL. GOD. 1934/35 BR. 3

Kraljević – urar

Priča, koju ću Vam djeco, danas ispričati, nije izmišljena. Istinita je od prve do posljednje riječi. Prema tome to i nije priča. To je životni roman . . . Čujte:

Dofen bijaše lijep dječčić. Bilo mu je tek pet godina. Lice mu je bilo nježno, bljedoliko i fino, oči velike, plave i pametne, a kovrčasta kosa mekana ko svila. I haljine mu bijahu svilene, sa zlatnim pucetima, a na cipelicama je nosio srebrne kopče.

Dofen je naime bio sin jedinac francuskoga kralja Ljudevita XVI. I njemu je bilo ime Ljudevit, ali svi su ga zvali samo Dofen, jer dofen znači francuski, prestolonasljednik. Živahan je bio Dofen i veseo, da ga je bila puna cijela kraljevska palača u Versaillesu. Ali najradije se je zadržavao u jednoj sobici, u koju je i njegov otac znao često zalaziti, da se zabavlja učenjem jednog, za kralja neobičnog, zanata: popravljanjem satova. Mali Dofen privio bi se uz svoga kraljevskog oca i s velikom znatiželjom promatrao stotine satova i hiljade sitnih kotačića, kako se okreću i uvijek jednakomjerno otkucavaju svoj vječni: tik-tak, tik-tak, tik-tak . . .

— Uči, uči, mališu moj — govorio bi mu često u šali njegov otac kralj Ljudevit XVI. — Dobro je znati kakav zanat. To ti može u životu dobro doći.

Kralj se je šalio. Znao je on, da sin jedinac francuskoga kralja ne treba učiti zanat . . .

Kad bi se Dofen dovoljno naigrao u očevom laboratoriju, medju stotinama satova, koje je njegov otac iz zabave popravljao zajedno sa svojim dvorskim urarom Holandezom Van Peakom, dolazila bi po njega jedna dvorska gospodja, duboko bi mu se triput poklonila i odvela ga u krasni versailleski perivoj, da se tamo poigra na slobodnom zraku . . .

A kraljević bi, došavši u vrt, odmah potrčao do ograde, koja je dijelila kraljevsku palaču od ulice. Tamo ga je već čekao njegov prijatelj. Bio je to maleni neki, bosonogi i musavi dječarac, koji je svakog dana dolazio, da se kroz ogradu divi ljepotama kraljevskog perivoja i prekrasnim igračkama mladoga kraljevića. Ispružio bi svoj musavi nosić kroz ogradu i razgovarao bi s Dofenom. I nitko nije znao, da je taj mali odrpanac najmiliji prijatelj kraljevićev.

Gledala bi se tako ta dva dječaka, jedan Dofen-nasljednik francuskoga prijestolja, a drugi postolarski šegrt, kroz rešetke. Smijali su se i čavrljali.

— Što si mi danas lijepa donio? pitao je kraljević odrpanca.

A mali musavac segnuo je rukom u njedra podrapane košuljice i izvadio ptičicu.

Uhvatio sam ju na grani u gradskom perivoju i odmah sam pomislio na tebe, kako ćeš joj se ti veseliti — odvrati i pruži je kraljeviću.
— Lijepo pjeva — doda značajno.

A kraljević uze drhtavu ptičicu u ruku i ljubopitno je promatraše. Bio je šretan i neobično zahvalan svom malom prijatelju. Dvorska gospodja, opazivši ih, dotrči sva zaprepaštena i odvuče Dofena od željezne ograde.

— Ali, visosti, pa vi opet razgovarate s onim uličnim odrpancem.

— A ti mali, okosne se na odrpanca, — nosi se i da mi nisi više amo došao.

Bosonogi dječacić namigne fakijski kraljeviću, turi ruke u džepove zafučka i ode niz ulicu . . .

— To je strašno — srdila se odgojiteljica. Vi, Dofen, budući francuski kralj, pa razgovarate s uličnim dječakom

— Ali, gospodjo de Polignac, pa zar ne znate, što kaže moj otac: valja voliti siromahe, jer i oni su naša braća . . .

— Da, da, voliti ih, ali ne i družiti se s njima, odgovori kraljeviću njegova odgojiteljica, dvorska gospodja de Polignac.

— To je dobar dječak, gospodjo, odvrati Dofen, a zove se isto kao i ja: Ljudevit! A prezime mu je Simon. S njim se najvolim igrati. Kneževići, koji dolaze k meni na dvor tako su dosadni. Samo mi se klanjaju, zovu me: Visosti, i ne usudjuju se ni blizu. A ovaj Ljudevit Simon, moj mali prijatelj s ulice tako je drag i srdačan dječak . . . —

Ponekad bi se kraljević izvezao na šetnju, u sjajnoj kočiji. Pratila ga je konjanička garda, koja je jašila s jedne i s druge strane kočije. Kad bi kočija prošla ulicom malog Ljudevita Simona, on bi je svaki puta dočekao. Istrčao bi na ulicu i veselo domahivao kraljeviću, svom prijatelju. A Dofen bi mu dobrotivo mahnuo rukom, naklonio mu se i nasmiješio. Ova dva mala prijatelja razumjela su se, razgovarajući očima.

— Kad ja budem kralj uzet ću te k sebi na dvor, — rekao mu je jednoga dana kroz ogradu.

— Da, da, a ja ću onda svima na dvoru popravljati cipele, — odgovorio je veselo mali Ljudevit Simon.

. . . . .

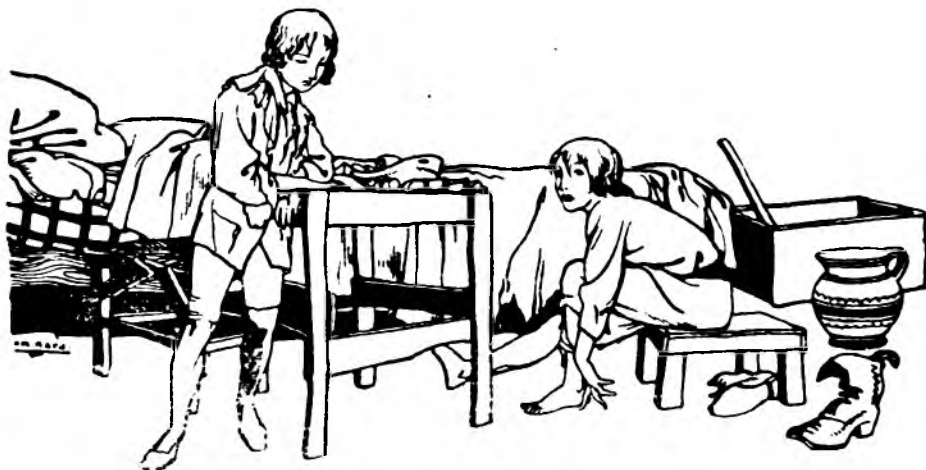
Najednom kao da je nad čitavom Francuskom zauriao strahoviti jedan vihor. Narodne su se mase ustalasale. Podstrekači huckali su narod proti kralju. Vojska se je morala boriti sa buntovnicima. Pucalo se na sve strane. Kraj je postajao sve zamišljeniji . . .

Jednoga jutra probudi kraljevića u njegovom zlatnom krevetiću gospodja de Polignac, sva uzrujana. Izvana se čula strašna buka . . .

— Što je to gospodjo? pitao je kraljević.

— To je revolucija, Visosti — odgovori odgojiteljica . . .

Revolucija! Dječak nije shvaćao tu riječ. Na žalost je i prebrzo saznao što ona znači. Dogadjale su se strašne stvari. Mnóstvo je provailo u dvor, pobilo kralju vjerne vojnike, odvuklo kralja i kraljicu . . . Mladi ih kraljević poslije toga nije nikada više vidio. I njega su iznijeli neki odurni i mrski ljudi iz kraljevske palače i odvukli ga u neku ruševnu kućicu. Tu su ga predali jednom postolaru, pijancu i grubom čovjeku. Mali je Dofen ljuto zaplakao. Morao je spavati na slami, i morao je učiti postolarski zanat. Plačući tako u jednom kutu, osjeti najednom na svojem ramenu nečiju ruku. Okrene se. Dvije žive očice gledahu ga. Malo uprljano lišće njegovog prijatelja Ljudevita Simona, veselo mu se smiješilo.

— Ljudevite Simon, zar si ti ovdje?

— Jest, ja sam ovdje naučnik. A ovaj naš gazda to je moj stric. Zao je to čovjek i pijanac. No ti se nemoj bojati, ja ću ti biti uvijek pri ruci. Nažalost ovaj moj stric nije dobar čovjek. Često ćemo puta morati i batine zajedno podijeliti.

— A znadeš li možda gdje je moja majka, kraljica Antoaneta?

Mali Ljudevit Simon žalosno ga pogleda. — Ubili su je, protisne kroz zube.

— A moj dobri otac, kralj Ljudevit?

— Ni njega nema više među živima. Smaknuše ga buntovnici, odgovori još žalosnije mali Ljudevit Simon.

— A kneginja Lamballe, a moja tetka, a moj stric, vojvoda d'Artois?

— Svima su odrubili glave, tužno prošapta mališan, koji je sve te strašne stvari slušao od svog strica, buntovnika, postolara Simona.

— A što će iz mene biti? pitao je sav u suzama kraljević.

— Za sada ćeš učiti sa mnom postolarski zanat kod mog strica, a kasnije biti će što Bog dade . . .

Jednoga dana, kada nije bilo staroga Simona kod kuće pojavi se na vratima njegove radionice jedan gospodin.

— Visosti, podjite žurno sa mnom. Ne smijemo gubiti vremena! —

— Tko ste Vi? zapita začudjeno nekadašnji kraljević.

— Ne sjećate me se? Ja sam nekadašnji dovrski urar, koji je sa Vašim ocem, svijetlim kraljem Ljudevitom, toliko puta u laboratoriju satove popravljao.

— Van Peak? Hvala Vam! Došli ste da me spasite?

— Jesam! Žurno, žurno, ne oklijevajmo.

Kraljević se naglo oprostio sa svojim drugom, malim šegrtom Ljudevitom Simonom, skočio u zatvorenu kočiju Van Peakovu i odvezao se daleko izvan Pariza prema nizozemskoj granici.

Kad se je stari postolar vratio kući i ustanovio da je nestalo kraljevića, koji mu je bio povjeren, bio je u sto briga. Bojao se da ga ne bi buntovnici, koji su sada zavlada u Francuskoj, teško kaznili.

On je naime morao svake sedmice dovesti kraljevića pred vlastodršce da im pokaže, da je dječak još živ kod njega. A što će sada, kad mu je kraljević utekao? I dosjeti se. Uze maloga Ljudevita Simona, odvede ga pred vlastodršce i prikaže ga kao kraljevića. Nitko nije ništa posumnjao. A Dofen je već bio u Nizozemskoj, kuda mu je uspjelo pobjeći s vjernim urarom Van Peakom. Tamo se je skrivao . . .

Jednoga dana njegov mali prijatelj, postolarski šegrt Ljudevit Simon, teško je obolio. Bolest je bila ozbiljna i za nekoliko dana mali Simon nije više bio među živima. Postolar je odmah stvar prijavio vlastima i izjavio je, da je to umro kraljević. Dofen, koji mu je bio predan na čuvanje. I siromašni je Ljudevit Simon bio pokopan kao nekadašnji kraljević. A svemu svijetu je bilo javljeno, da nekadašnjeg kraljevića nema više na životu.

A što se je dogodilo s pravim kraljevićem? S Dofenom, koji je pobjegao u Nizozemsku?

Van Peak nekadašnji kraljevski urar vodio ga je sa sobom.

— Ovo je sin Ljudevita XVI, ubijenoga francuskoga kralja govorio je Van Peak.

Nitko mu nije htio vjerovati. — To je varalica, rekli su ljudi. Mladi kraljević, koji je bio šegrt kod postolara Simona umro je. To znade već cijeli svijet. Ovaj urar hoće da nas prevari. — Čak ni sestra kraljevićeva, kojoj je bilo takodjer uspjelo da pobjegne u Nizozemsku. Marija Terezija Šarlota, koja se kasnije udala i postala vojvotkinjom D'Angoulême, nije htjela vjerovati, da je to njezin brat, tvrdeći da je varalica . . .

Strašno je bilo pri duši malom Dofenu. Nitko ga nije htio priznati, nitko mu nije htio vjerovati, a ipak on je bio pravi sin nesretno poginulog francuskog kralja Ljudevita XVI.

Vrijeme je prolazilo.

Dofen se je povukao i nikome više nije htio govoriti o svome životu. Nestalo ga je, kao da ga je zemlja progutala. Povukao se u mjesto Delft u Holandiji, gdje ga nije nitko poznao, i otvorio je tamo urarsku radnju.

Često se sjećao riječi, koje mu je njegov dobri otac, francuski kralj Ljudevit XVI., znao kao djetetu u šali govoriti: Uči sinko, uči, dobro je znati kakav zanat. To ti može u životu dobro doći . . .

I sada je bio urar. Ljudi su dolazili da im popravlja satove i divili su mu se. Pronio se glas po cijeloj državi, da je taj urar na vlas sličan nekadašnjem francuskom kralju Ljudevitu XVI. I dolazili su ljudi i gledali ga. Ali on je šutio i kadgod bi ga tko o njegovoj prošlosti pitao nije htio ništa odgovoriti. Jedamput, u svojoj mladosti, kad je govorio da je on sin francuskoga kralja, svi su ga ismijali i rekli su mu da je varalica. Sada više nije to htio govoriti. Bio je običan urar, koji je nosio ime Karl Naundorff.

Jednoga dana dovezla se pred njegovu radnju sjajna kočija. Iz kočije izidje plemenita gospodja. Bila je to njegova sestra, vojvotkinja J'Angouleme. Kupila je zlatan sat. Pri tom je neprestano promatrala lice urarevo. Gledala je: iste crte lica njezinoga oca . . .

Na oči su joj došle suze. — Mogu li Vam u čemu pomoći, gospodine, upitala ga je tiho. On ju je pogledao, svoju sestru vojvotkinju, on nepoznati urar. Kratko je vrijeme razmišljao, a na to se duboko pokloni:

— Hvala Vam, gospodjo vojvotkinjo, ali ja ne trebam više ništa!

Nekoliko dana iza toga i to točno dne 10. kolovoza 1845. umro je urar Karl Naundorff.

U njegovom krsnom listu bilo je naznačeno da se je rodio, dne 27. ožujka godine 1875. u Parizu. To je bio dan kada se je rodio kraljević. Dofen, Ljudevit XVII., neokrunjeni kralj Francuske.

Djeco! Priča je svršena. Ali, kako sam vam na početku rekao ovo nije priča. Ovo je istiniti događaj, roman, koji je život sam napisao. Uopće život piše najljepše pripovijesti, najljepše romane, onakove, kakove mi pisci nijesmo kadri nikada ni zamisliti.

Po tuđem izvoru: Ernest Radetlé

S onu strane Učke

Ja sam noćas, djeco,
čudan sanak snio
da sam s onu stranu
naše Učke bio.

Bilo nas je mnogo
ko na nebu zvijezda,
svi od jedne majke,
svi iz istog gnijezda.

More bistro, plavo,
sunce zlatno sije,
bezbroy trobojnica
nad glavom se vije.

Od slobodne pjesme
nebo se prolama,
i zemlja i more
popjevaju s nama.

A Istranke mlade,
ljepše nego vile,
u vjenčanom ruhu
kolo uhvatile — —

Ali uto, jao!
probudih se — svane . . .
Jedna gorka suza
niz obraz mi kane.

Gabrijel Cvitan

Moja uspomena na Kralja Aleksandra

Napisao: Josef Greif, češki skaut iz Tabora (Čehoslovačka).

Proveli smo ljeto u Cavtatu pod šatorima. Četiri smo se sedmice palili na žarkome južnom suncu i kupali se u plavim valovima našega slavenskoga Jadrana. Na povratku kući u Češku, zadržali smo se na Bledu i na Bohinju. Išli smo uz Bohinjsko jezero pješice cestom, prema svome logoru. Sunce je palilo, znoj nam je curio s čela. Nosili smo prtljagu. Četvorica su vukla ponjavu panu kruha.

Najednom začujemo trublju automobila. Cestom su išla dva zandara. Začuvši trublju, pritegnu pušku čvršće uz rame, zakopćaju brže bolje bluzu i isprse se junački. »Vozi se kralj . . .« rekoše nam.

Trublja se oglasi sasvim blizu. Žurno skočimo u stranu i postavimo se sa svake strane ceste. Auto je dojurio. U jednom času pre poznasmo kralja. Ta toliko smo puta vidili njegovu sliku u mnogim kućama i gostionama. Hitro skinemo šešire i stanemo mahati njima po zraku, kličući: Živio! Zdravo! Auto stade. Mi ga okružismo.

Za volanom sjedio je kralj. Do njega pobočnik u stajnoj uniformi, sa svijetlim lakovanim čizmama. Na prsima mu brojna odlikovanja. Kralj je bio u sasvim običnoj smeđoj vojničkoj uniformi. Pušio je i smiješio se . . . Iznenadjeni šutimo i gutamo očima energični kraljev profil, želeći ga upiti, da nam nikada više ne bude izbrisan iz pameti.

Nato nas kralj upita odakle smo. Najstariji od nas, brat Balu, koji najbolje od svih govori srpsko-hrvatski, pristupa k vratima automobila, uspravi se na vojničku i odgovori: »Z Česky, z Tabora!« Iz daljnjih kraljevih riječi razumjeli smo, da nas kralj pita, kako dugo smo u Jugoslaviji. Brat Balu, razmišljao je časak, otvorenih ustiju, kao da hvata zraka, pogleda uprta u kralja, a zatim reče: »Četiri dana, molim,

NEZABORAVNI DANI:

Nj. Vel. Viteški Kralj Aleksandar I. Ujedinitelj, vozi se s ocem Istre, banom Dr. Matkom Laginjom, zagrebačkim ulicama. Neregledne mase oduševljenog naroda burno ih pozdravljaju . . .

gospod kralj!« Kralj se je srdačno nasmijao i rekao: »Aha, znam, znam, pozdravite grad Tabor!«

Nato auto pojuri dalje. Mi smo žurno skinuli šešire, mašući njima visoko po zraku, a iz grla nam zaori gromki: »Živio a nazdar!« Bilo je to tako gromko, tako od srca, da se je to čulo sve do na vrh Triglava.

Gledali smo za autom. Nekoji su stali trčati za njim. Jedino je brat Balu ostao nasred ceste. Bio je zbunjen, i kao da je nešto razmišljao. Odgovarajući kralju zabunio se. Htio je kazati: »Četiri nedjelje« a rekao je: »Četiri dana«. Iznemada skine s leđja torbu, i izvadi iz nje knjižicu: »Hrvatsko-srpski lako i brzo« pa stane tražiti je li dobro kazao.

Cijelu smo večer razgovarali samo o tome . . . Nije nas smetala ni mršava večera, ni strašan pljusak, koji se je noću izlio na naše šatore i na naše glave. Promočeni, ali sretni sanjali smo cijelu noć o tome kako smo razgovarali s kraljem Aleksandrom . . .

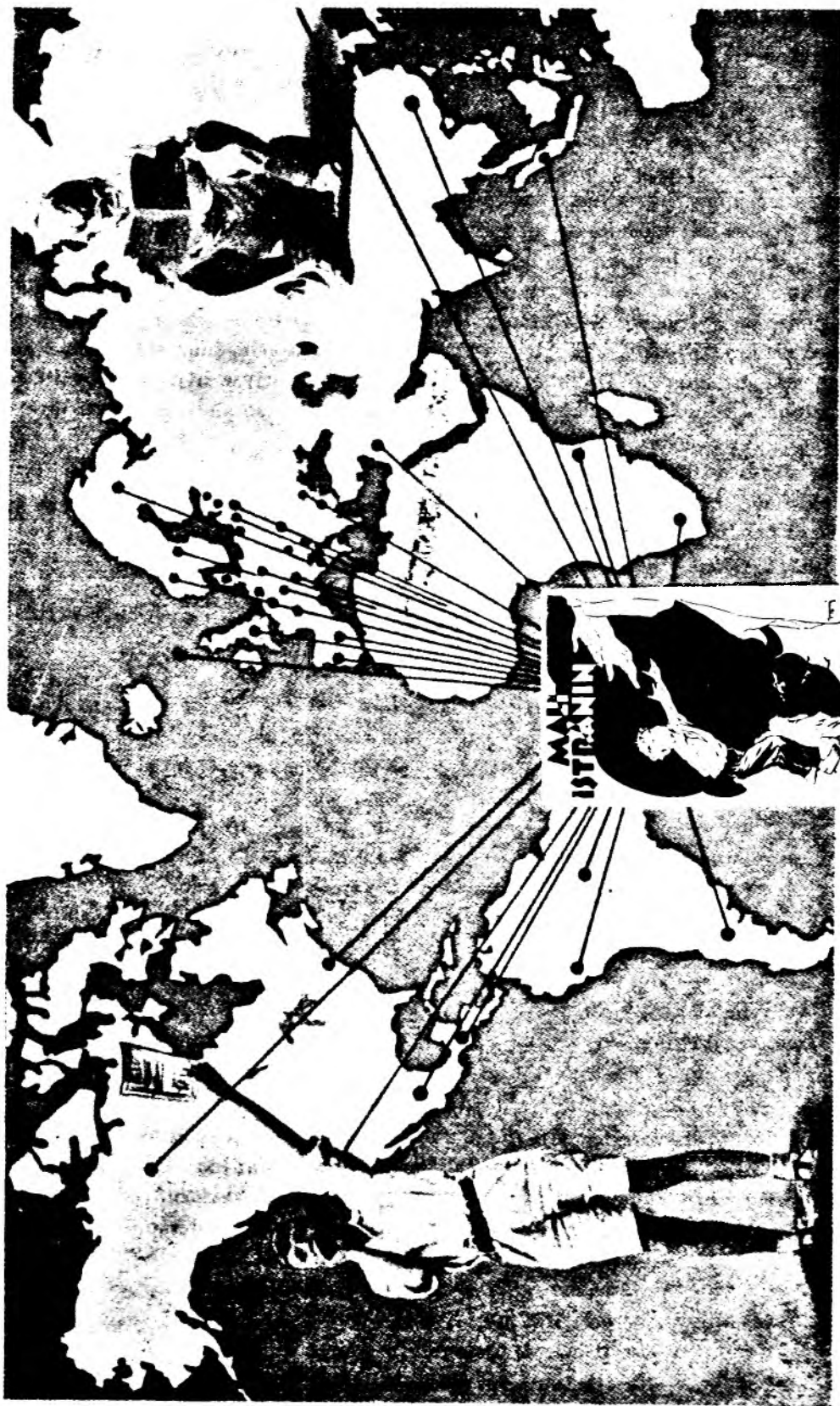
Rasprostranjenost našega lista

Kada vam sredinom svakoga mjeseca dodje u ruke naš MALI ISTRANIN i vi ga znatiželjno i radosno stanete listati, jamačno vam ni na kraj pameti ne pada misao na one mnogobrojne tisuće vaših vršnjaka i drugova, koji, tako reći, u isto vrijeme i u isti čas, s istom ljubavlju listaju po njemu.

Vi ni ne slutite, kako vas on u jednom času povezuje s cijelim svijetom s vašim i našim prijateljima koji žive raštrkani po svojoj kugli zemaljskoj. Jer morate znati, da mi imamo veoma mnogo pretplatnika i čitatelja i izvan granica Jugoslavije. Kada je Italija zaposjela Istru, na tisuće je našega naroda moralo iseliti. Samo u Jugoslaviju došlo je iz Istre preko 60.000 istarskih Jugoslavena, a od toga je skoro 20.000 djece. Skoro isto toliki broj Istrana iselio se je i u druge strane svijeta, po svim kontinentima. Svi se ti Istrani uvijek sjećaju starog zavičaja i vrlo rado čitaju sve što se o njem piše. Njihova djeca naročito vole ovaj naš list i mi smo sa svima njima u živoj vezi. Mali Istrani, ma gdje se nalazili ne misle zaboraviti svoj porobljeni rodni kraj.

Mi imademo pretplatnika i čitatelja u Australiji, u Japanu, u Africi, u Južnoj, Srednjoj i Sjevernoj Americi, u Kanadi, a u Evropi skoro u svakoj državi, a jednoga čak u ledenoj Laplandiji . . .

Vi ste mogli opaziti, kako su naš majmun Klok i mali Jožić, na svojim putovanjima po svijetu, svugdje nailazili na srdačan prijem i svugdje našli po kojega svog znanca. Imena, koja su u njihovom pričanju spominjana nijesu izmišljena. Sve su to naši vrijedni prijatelji i čitatelji . . . Kad su na pr. došli u New-York, mi smo čuli da su našli tamo jednu našu vrijednu prijateljicu Mary Vidošić iz Lovrana kraj Opatije i još nekih 25 drugih pretplatnika našega lista. Na parobrodu, kojim su se vozili u Južnu Afriku našli su radiotelegrafistu gosp. Skoka, koji se neprestano vozi iz Amsterdama u Sjevernu ili Južnu Ameriku,

a odanle u Afriku i drugud po svijetu . . . U Sarmientu u Južnoj Americi ima naš dobročinitelj gosp. Mihanović, koji plaća pretplatu za 25 naših malih pretplatnika tamo. U Comodoru u Argentini je restaurater gosp. Mazuka i još mnogo drugih naših zemljaka, koji su svi od reda naši pretplatnici. Isto je to i u Capetovnu u Južnoj Africi, pa u Johannesburgu, na dijamantnim poljanama, u Pretoriji, Australiji i svagdje, a ma baš mogli bi reći na svakoj točki kugle zemaljske, naći ćemo po kojeg našeg pretplatnika, koji s nama u duhu živi . . .

O Evropi nećemo ni da govorimo. Tu ih imade na gusto posijanih. U Jugoslaviji brojimo ih na tisuće. Na Sušaku ih imade ravnih pet stotina. Na samoj ženskoj realnoj gimnaziji ima ih sto, na muškoj 70, a gdje su još osnovne i druge škole . . . U Osijeku, Sarajevu, Čačku, Dubrovniku, Visokom, Karlovcu, u svakom dalmatinskom selu (moramo priznati da nam je Dalmacija od prvoga časa najvjerniji prijatelj!) A Zagreb? U samoj osnovnoj školi na Svetom Duhu imamo točno 225 pretplatnika. Ne ćemo da dalje nabrajamo . . .

Budite dakle, dragi naši mali prijatelji, ponosni, što ste putem našega lista, članovi jedne tako velike i tako jake zajednice, rasprostranjene po svem svijetu, koja se odlučno bori za jednu plemenitu i pravednu stvar, za svetu stvar naše Istre sirotice . . .

Tri pjesme

GNIJEZDO

Savila je gnijezdo
mala ptica ševa,
savila je gnijezdo
pa sad nad njim pjeva.
Od sreće se k suncu
u visine vije.
A nebo i zemlja
ko da joj se smije.
Ta ona je mati —
raduje se tom
što je svojoj djeci
sagradila dom.

DODI SUNCE

Dodi sunce! Željnan tvoj sam
vidjet zlatni trak.
Dodi sunce, i rastjera
ovaj gusti mrak!
Oh, kako je hladna, duga
ova zimska noć!
Otvoriću širom prozor,
ako hoćeš doć.
Dodi sunce, i dovedi
željkovani dan!
Od straha će kad te spazi
mrak pobjeći van.

NA MORE

Ko potok što juri s gore,
ko rijeku s dalekih strana,
i mene vuče more,
zove me svakog dana.

Ja čujem njegove glase
iza devet planina.
Jutrom, kad zvijezde se gase,
šapće mi sinja pučina.

Nerv svaki je pun njegova vonja
od riba, algi i soli.
U pjeni bjelogrivi konja
liječim sve moje boli.

Gabrijel Cvitan

Majmun Klok, mali Jožič i njihove vragolije

Kako je ono bilo s nepropisno nabitim topom, koji je prouzročio onoliku zbrku strah i pometnju u redovima junačke vojske, svima nam je još živo u pameti. Krivnjom ovih naših dvaju »mangupa«, da ih tako nazovemo!, velike su jesenske vojne vježbe doživjele posvemašnji neuspjeh i svi su se oni maršali, generali i komandanti grdno obrukali.

Vrhovni ih je zapovjednik pozvao stoga na red i nema sumnje, da će mnogi od njih biti skinut sa svoga položaja.

Bijesni na našeg Jožića i Kloka odlučili su da ih pošto pošto uhvate i osvete im se. Upriličiše stoga pravu hajku. Vojska je okružila šumu i cijelu okolicu, tražeći ih posvuda. Bože moj, to nije bila šala. Velika je to bruka i sramota za jednu vojsku da su je jedan sasvim običan majmun iz Konga i jedan nestašni dječarac iz Jugoslavije mogli natjerati u bijeg.

Hajka je bila bjesomučna. Obruč vojnika sve se je više oko šume stezao i naša su se dva junaka našla u grdnoj muci.

— Klok moj ode ti koža na pazar — uzdahne Jožič, gledajući kroz granje gusti kordon vojnika. — Tebe će uhvatiti i svezati o lanac i bogzna kakav Kalabrez voditi će te po svijetu, da mu plešeš na uzici za groš...

A ja! Ponajprije će me izdevetati na mrtvo ime, a zatim će me strpati u kakvu podzemnu tamnicu, gdje ću i poginuti, a da nikada više sunca Božjeg ne vidim. O, majstori su ti oni u tome . . .

Govoreći tako i drhtureći od straha na grani među gustom krošnjom jednoga stabla, na koje se bijahu popeli, promatrali su okolicu, sve vrebajući ne bi li kako ipak izmakli potjeri. Položaj je bio nadasve ozbiljan, pa se je i vječno veseli Klok stao zamišljeno česati za uhom.

Najednom ugledaju pod sobom jednoga bika, koji je mirno pasao travu i došetao se upravo do stabla, na kom su se oni skutrili . . .

— Uh . . . nakesi se Klok, kome je u njegovoj pametnoj majmunskoj glavici najednoe nešto sinulo. Pograbi Jožića za vrat i strgne mu s vrata crveni rubac, što ga je Jožić uvijek oko vrata, kao neki američki apaš, nosio. slomi jednu granu nad sobom i poveže na nju rubac . . .

Jožiću nije trebalo mnogo govoriti. U jednom je trenu shvatio namisao majmunovu. I bez ikakva daljnjeg dogovaranja naum je bio izvršen.

. — Hop! klikne majmun i baci se ko munja sa stabla biku na leđa.

— Hop! Jožić će za njim i prije no što se bik snašao evo ti već i Jožića na njegovim leđima. Bik preplašen poskoči. Jožić digne na štapu crveni rubac i zavitla njime biku pred očima . . .

Što to znači crvena krpa za bika nije potrebno da vam pričamo. Crvena boja kadra je svakog bika razdražiti do bjesnila. S time je i Klok računao. On kao majmun spada u red životinja, pa dobro pozna životinjsku dušu. To je bila njegova mudra ideja s crvenim Jožićevim rupcem.

Tek što je dakle Jožić zamahnuo crvenim rupcem pred bikovim očima bik je prosto pobijesnio. Stao se propinjati na zadnje noge, rikati i skakati kao lud, htijući da zbací sa sebe te neobične jahače, al uzalud mu sav trud. Nije još jadnik znao, s kim imade posla. Nije on znao, da su se to na njegovim leđima smjestili najglasovitiji jahači svijeta, koji

su već jahali i na sobu i na noju, i na divljim mustangima i na ledinima krokodila, a jednom čak i na raketi po svemiru.

Nakon što je dakle neko vrijeme uzalud bjesnio i divljao, vrteći se i propinjući, nagne u bijeg, jureći ko sve strijele, kroz grmlje i šikarje, mučući i ričući, kršeći, lomeći i gazeći pred sobom sve, što mu je bilo na putu . . .

Vojnici videći pobješnjelog bika skočili su u stranu, ali bilo je već prekasno. Nekoliko ih je ostalo zgaženih i mrtvih. Bijesni ih je bik pregazio i rasparao ih rogovima. Njegova jurnjava i nije bila jurnjava. To je bio orkan, ma ne, još i više, bio je to pravi japanski tajfun . . .

Tek što bi okom trenuo bika je nestalo pred očima vojnika, koji su se razbježali, vičući u pomoć . . . Za bikom vidio se samo silan oblak prašine, koju je uzvitlao . . . Za čas ga je nestalo preko brda i dolina . . .

Naša su dva junaka provela na njegovim ledinama strašan četvrt sata. Od poskakivanja i ritanja bikovljeva oni su bili više u zraku nego li na njegovim ledinama, a kosti su im škljocale kao da ih je treslo devet tropskih groznica . . . I da nisu bili tako vrsni jahači, pobješnjeli bi

ih bik bio već davno zbacio sa svojih leđa i tresnuo njima o kakav kamen kraj puta, da bi se bili pretvorili u mrlju krvi i hrpu mesa . . .

Kad su se vojnici oporavili od prvoga straha njih već davno nije bilo blizu. Još su uvijek vitlali crvenim rupcem oko bikove glave, a on je duvao kao lokomotiva, bjesneći sve više, jureći sve brže . . .

Napokon iznemogao klone . . . Noge su mu stale klecati, glavu je spustio, više nije mogao dihati. Još je neko vrijeme koracao, dok se konačno ne sruši. Oči su mu već bile zamučene, pa ga više ni crvena krpa nije uzbuđivala.

Klok i Jožić skoče mu s leđa. Ogledaju se. Nigdje na daleko nije bilo ni žive duše.

— Spašeni smo, družo, odahne Jožić.

Klok samo mahne dvaput repom i umjesto odgovora pokaže rukom na obzorje . . . Na obzorju se ljeskalo more . . .

— Tamo ćemo Klok, na kakvu god ladu, na kakvu god splav, samo što dalje odavle. Ovdje nam gori tlo pod nogama.

Uputiše se na obalu morskou, tražeći ne bi li gdje našli kakav čamac ili kakvogod prevozno sredstvo, da se na njem prebace preko mora . . .

Jato jarebica doletjelo k lovcu. Seljak A. Drobilek iz mjesta Nasavrka u Čehoslovačkoj doživio je ovih dana ugodno iznenađenje. Ovoga proljeća našao je u svom polju gnijezdo jarebica. Pokupio je dvadesetak jaja, što ih je u njemu našao i odnio ih kući. Kod kuće je imao nasadenu kvočku, pa je pod kvočku među ostala jaja metnuo i ova jarebičja jaja. Izlegle se mlade jarebice, no kad ih je koka stala voditi, one se brzo osamostališe i odletješe.

Nedavno je Drobilek pošao u lov i naišao na cijelo jato jarebica. Odmah je pomislio, da bi to mogle biti one, koje je njegova koka odgojila, pa nije pucao, nego ih je stao dozivati onako kako ih je vabio, kada su kod njega sasvim malene bile. I zaista! Jarebice se spustiše i doletješe sve k njemu. Prepoznale su njegov glas.

Koliko muha pojede jedna lastavica u jednom danu? Lastavice ne možemo držati u krletci, jer bi nam bez slobode uginule. One naime trebaju veoma mnogo kukaca i mušica, 500 do 600 komada na dan. Jedan prirodopisac promatrao je kroz nekoliko tjedana život jedne lastavice, kojoj je u neposrednoj blizini gnijezda metao u jednu posudu s vodom kukce. Na taj je način nabrojio, da lastavica pojede najmanje 600 kukaca dnevno. Vidimo dakle, kako je korisna ptica lastavica. To uostalom znadu i naši primorci. Kada je toplo ljeto i kad imade mnogo lastavica nema skoro ništa komaraca u pojedinim primorskim mjestima. Kad nema lastavica komarci su nesnosni.

Izdajica

Savremeni dječji igrokaz iz života naše djece u Istri, u 2 čina.

(Nastavak 1.)

Treći prizor.

Zvanić (pojavi se s lijeva. Za ruku vodi Lucu. Jožić i Marina veselo za njima. Zvanić je pristao dječak. Svršio je prvi razred gimnazije u Jugoslaviji, pa sada dolazi kući na praznike. Pozdravlja veselo svoje nekadašnje drugove): Zdravo djeco, Bog dao sreću!

Božo (veselo): Bog dao sreću i novaca punu vreću!

Zvanić: Jeste li napasli ovce?

Boža: Pasemo ih, samo što nam, nesreće jedne, bježe neprestano u štetu.

Zvanić: Pa što ne pazite na njih. Što se igrate?

Šime: Oho, kako ti to ozbiljne upute daješ?

Jive: I kako je samo izrasao.

Zvanić: Ive, ti si to, Šime i ti, pa ti Božo, eh kako ste i vi narasli u ovu godinu dana otkako vas nijesam vidio. Dodite amo, da se izljubimo. Ta dosta smo se ovdje na tom pašnjaku zajedno igrali i prasce natjeravali. (Ljubi se s djecom u oba lica.)

Rade: Pričaj nam, molim te, kako si stigao? Nijesu te karabinijeri zatvorili?

Božo: Kako si mogao preko granice, pa zar ju više ne čuvaju.

Zvanić: Čuvaju ju oni, čuvaju, ali Zvanić je fini ptić. Vrzao se ja dva dana oko granice tamo ponad Rijeke s nekim našim ljudima, pa onda u zgodnom času smuk kroz šumu, a onda su me već naši ljudi pravo uputili.

Jive: A kako je gore u Jugoslaviji, kazuj ko Boga te molim...

Šime: Kazuj, kazuj, da znaš, kako mi želimo čuti sve što se tamo u slobodi zbiva.

Grgo: Naš učitelj, nekakav Kalabrez, uvijek grdi Jugoslaviju, a mi se samo ispod oka pogledavamo i namigujemo jedan drugome: Grdi ju ti, grdi, znamo mi zašto to činiš. Hlače ti se tresu od straha zato psuješ.

Šime: I mislimo si: imamo mi gore našega Zvanića, pisao je on nama, kako je tamo i kako je lijepo pod slobodnim suncem...

Zvanić: Oh da znate, kako je divno, kad smiješ govoriti svojim materinjim jezikom, zapjevati iz puna srca himnu slobode, imati svoga kralja, svoje kraljeviće, koji su djeca svoga naroda, tvoja rođena krv...

Jive: Oh, blago tebi Zvaniću naš, kako si ti sretan, što si mogao poći preko.

Šime: A što kažu o nama naša mala braća gore u Jugoslaviji?

Zvanić: Što kažu? Vole vas i žale. I svagda kada sam god kazao, da sam iz ove nesretne Istre svi su me zavoljeli, svi požalili, a u meni i sve vas. Ne će vas oni tako lako zaboraviti.

Roža: U zlato ti se okovala svaka riječ. Zvaniću.

Božo: Odmah nam je lakše pri duši, kad čujemo takove glasove.

Rade: Samo neka nas oni ne zaborave, a mi ćemo već izdržati do onog velikog dana.

Luca: A što sokolići mali?

Zvanić: Vježbaju seko, spremaju se i jedva čekaju dan da amo po vas dodu. Svi su se oni zavjerali, da Istre ne će nikada zaboraviti.

Jive: Baš im hvala. A i vrijeme bi bilo, da već jednom dodu. Da znaš samo, kako nam je teško ovdje samima. Učitelji nas psuju i grde, da smo šćavi, roblje, slavenski svinjari, da nemamo kulture. Karabinijeri nam progone oce i majke. Na ulici ne smijemo govoriti jezikom materinjinim, odmah nas zato tuku i kažnjavaju.

Rade: Čak ni u crkvi ne smijemo se Bogu pomoliti u našem jeziku.

Zvanić: Sve to ja znam, jadnici moji mali, i sve to pričam gore, da upamte braća u slobodi, koliko vi zbog ljubavi do njih trpíte.

Četvrti prizor.

(S desna iza grmlja pojavljuje se slabašan dječaćić, odjeven u crnu košulju i zelenkaste hlače krojene na vojničku. To je nekadašnji Zvanićev drug Matić, sada jedini balilla u selu.)

Matić (ugledav Zvanića raširi ruke i veselo klikne): Zvaniću, družo moj, i ti si se vratio. O to je lijepo od tebe. Dodi da ti stresem junačku desnicu.

Zvanić (iznenadeno gleda u crnu košulju Matićevu): Što to znači, Matiću, crna košulja, pa zar si uistinu postao balillom?

Matić (nevoljko): Ostavi to, Zvaniću, morao sam, takva su danas vremena Daj ruku!

Zvanić: Natrag od mene. Nedam ruke izdajici. Stid to bilo! I ti se još usuduješ doći među nas...

Matić: Ali Zvaniću, znaš kakovi smo bili prijatelji, nemoj tako.

Jive: Pfu, Judo! (okrene se k Zvaniću) gledaj ga Zvaniću, sramotu junačkoga sela našega. Nitko se od nas nije prodao do njega jedinoga.

Šime: Da, jedini je on obukao crnu košulju u našem selu.

Grgo: Prodao se za zdjelu leće.

Šime: Otac mu je zato dobio službu u općini.

Božo: Raznosi oglase po selu.

Zvanić: Šibaj odavle, nesrećo jedna. Zar si došao amo da njuškaš i poslije nas tužakaš. Ti znaš da sam ja dak u slobodnoj Jugoslaviji, da sam sokol, a ipak se usuduješ doći da mi pružiš svoju izdajničku ruku, da me nazoveš drugom. Ne bih ti je dao, da me režu živa. Pekla bi me do smrti.

Matić (mijed): Zvaniću nemoj tako, još ti jednom kažem. Ti ne znaš što je mene navelo da obučem crnu košulju.

Jive: Šuti, ern ti obraz bio. Tko te je amo zvao?

Rade: Nosí se odmah, nijesmo mi tvoji drugovi. I mi smo sokolići, je li Zvaniću, iako danas u Istri ne smijemo da nosimo crvene košulje.

Grgo: Tamo idi među one svoje Kalabreze, među one crne vrane balilske što se podno sela utaboriše. Tamo ti je mjesto, a ne među nama slavskim sokolićima.

Svi: Van iz našeg kola, van Judo! Van!

Matić: Idem! Ali zapamtite: platit ćete vi to meni (prijeti rukom i nestane ga iza grmlja. Iza toga svi šute pod dojmom Matićeve prijetnje.)

Luca: Ja se bojim, djeco, moglo bi biti zla. Oni dolje imadu svi puške.

Rade (odlučno): Šta će nama, mi smo sokoli, koga da se bojimo. Išarat ćemo im mi leđa, da će se samo pipati.

Zvanić: Tako je! A sada kad je zrak čist, kad nema među nama izdajica ni doušnika, zaigrat ćemo naše kolo, zapjevati iz puna grla u našem jeziku, kako pjevaju naša mala braća u slobodi.

(Svi se hvataju u kolo, pa zaigraju živo i objesno. Uz to pjevaju bilo koju poznatu rodoljubnu pjesmu.)

(Zastor)

Konac prvog čina.

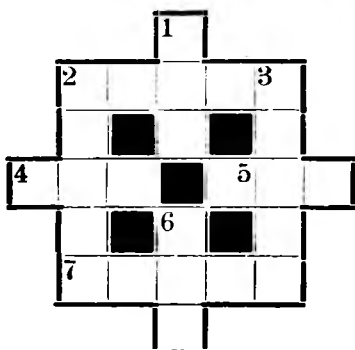
(Svršit će se.)

ZAGONETKE I ODGONETKE

ZAGONETKE.

SKRIŽALJKA

(Branko Bačić, Zagreb)

KRALJEVA ŠETNJA.

(Zlatko Hartman, Visoko)

Ši	li	te	je
st	ri	pi	li
ma	n	J	ra
!	li	ni	st

Vodoravno: 2 grad u Grčkoj, 4 zvižer, 5 grad u Austriji, 7 žensko ime.

Okomito: 1 Neparni broj, 2 kontinent, 3 mjesto gladijatorskih borba, 6 stari persijski kralj.

SKRIVAČICE

(Branko Bačić, Zagreb)

Nadi gradove!

Daj mi šibe Nikola
On ih osam obori
Oni su šakama razbili stol
Ono vino ne valja
Bak radi svaki posao
Baš smo došli s Plitvica
Zašto se ne kupaš iza grebena?
Drvvar Darko je pošten čovjek
Marko mora van iz grada.

ŠARADA

(Aleksandar Radanović Beograd)

Ja znam, da je na visoko
Uspeo se um sad dački
Zato reci glasno jasno
Bez po muke »je« njemački

Osim toga daj se sjeti
I naputka slušaj moga
Nije teško od dva sloga
Egipatskog krivog boga.

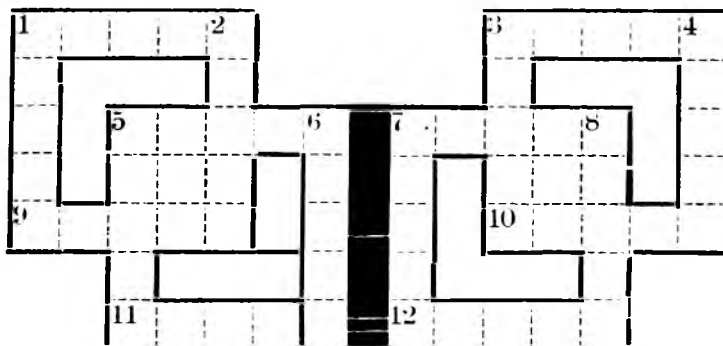
Te dvije riječi kad povežeš
Ne lijepilom niti slinom
Širotica to je zemlja
Još, na žalost, pod tuđinom.

ISPUNJALJKA

(Ivan Curl, Delnice)

krvoločna zvijer	—	—	—	pojava na moru
dio crkve	—	—	—	određeno vrijeme
crnogorično drvo	—	—	—	neslobodan čovjek
gorostas	—	—	—	osjetilo
bez cipela	—	—	—	sjeverna životinja
domaća životinja	—	—	—	lovačka zabava
ptica pjevica	—	—	—	nastaje tiskanjem voća

ISPUNJALJKA

Vodoravno: 1 Osudio Isusa, 3 Ime našeg narodnog junaka, 5 nije zao, 7 platnena kućica, 9 na vrhu prsta je, 10 isto što i 5, 11 zarazna bolest, 12 narodno muško ime.

Okomito: 1 vrst živadi, 2 visoravan u srednjoj Aziji, 3 jedan od svete braće slavenskih apostola, 4 u svakoj crkvi je, 5 zlatni novac, 6 vrst zagonetke, 7 šumski činovnik 8 Bog je od njega stvorio Evu.

Odgonetke zagonetki iz 2. broja.

- Pazin (Pas, alt, zid, ime, nož).
- Vod.:** 1 Rijeka, 6 ovan, 8 potok, 11 kotar, 13 rasa, 14 od, 15 tona, 16 os, 17 ar, 18 vir. **Okom.** 1 rat 2 inat, 3 ep, 4 kora, 5 ata, 6 oko, 7 voda, 9 osor, 10 kas, 12 Ro.
- Podvornik
- Bugarska
- Poluotok
- Gram. Bana, Ana, A.
- Korov, potok, lovor, kolos, kotor.
- Vod.:** 4 svršetak škole, 7 Ana, 8 ata, 10 sin, 11 ona, 13 ralje, 14 staja, 15 oko, 17 krava. **Okom.** 1 svijetlo, 2 Banat i Bačka, 3 Slavonac, 5 ta, 6 ka, 8 a a, 9 aj, 11 o. t., 12 oj, 15 o. v., 16 or.

Sve su zagonetke riješili bez pogreške i prema tome dobili nagradu: Branko Bačić Zagreb — Davor Rogutić, Kraljevica.

Mali Istranin izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. **Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-21.**

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb. Boškovićeve ulice 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb. Radićeva ulica 26

Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb Gundulićeva ulica 22a.